

Evaluering af den styrkede pædagogiske læreplan set fra et børneperspektiv

-RESUMÉ-

Baggrund

Dette notat har til formål at præsentere Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM) hovedresultater fra evalueringen *"Den styrkede pædagogiske læreplan set fra et børneperspektiv"*, som DCUM har gennemført på opdrag af Børne- og Undervisningsministeriet. Evalueringen er gennemført med delt finansiering af henholdsvis DCUM og Børne og Undervisningsministeriet.

Notatet vil også præsentere en række anbefalinger til fremadrettet faglig fokusering

Evalueringsopdraget har været at undersøge, hvordan arbejdet med udvalgte elementer i den styrkede pædagogiske læreplan tilrettelægges med udgangspunkt i et børneperspektiv og bidrager til børns læring. Den styrkede pædagogiske læreplan trådte i kraft i 1. juli 2018 og skal være implementeret den 31. december 2020.

Evalueringen giver igennem børnenes perspektiv et statusbillede på, hvordan børnene oplever realiseringen af udvalgte elementer i den styrkede pædagogiske læreplan.

Evalueringsens tre fokusområder er:

- A. Medbestemmelse på tværs af hverdagens situationer.
- B. Det pædagogiske personales deltagelse i og tilrettelæggelse af børns leg.
- C. Læreplanstemaer i samspil på tværs af hverdagens situationer.

Evalueringen baserer sig på casestudiebesøg bestående af observationer i ni danske dagtilbud herunder børneinterviews i fire af de ni institutioner med børnehaver samt en spørgeskemaundersøgelse blandt 939 5-årige børn i danske dagtilbud. Evalueringen giver indblik i og viden om, hvordan børnene oplever tilrettelæggelse af hverdagen, herunder hvordan det pædagogiske personale giver børnene medbestemmelse, følger deres initiativ, skaber rum til leg og deltagelse og tilrettelægger hverdagen ud fra et børneperspektiv. Dataindsamlingen er gennemført fra september 2019 – marts 2020. I det følgende præsenteres evalueringens hovedresultater.

Medbestemmelse på tværs af hverdagens situationer

Det er ikke intentionen i den styrkede pædagogiske læreplan, at børn skal have medbestemmelse i samtlige situationer i løbet af deres hverdag, men de skal have mulighed for at få medbestemmelse og opleve, at de har indflydelse på deres dagligdag og aktiviteter. At give børn reel medbestemmelse handler derfor ikke om, at de skal bestemme alt, men at give dem erfaringer med demokratiske forhandlinger og være medbestemmende på egen hverdag, som f.eks. hvad hverdagens aktiviteter skal indeholde. Medbestemmelse giver mulighed for at børnenes ideer, input og interesser bliver hørt, anerkendt og fulgt, så hverdagen tilrettelægges ud fra et børneperspektiv.

Evalueringen viser:

- **at børns medbestemmelse varierer igennem hverdagens situationer.**
- **at langt de fleste børn oplever at have medbestemmelse og medindflydelse i leg og i de børneinitierede aktiviteter.** Det ses ved, at børnenes initiativer bliver fulgt, og deres interesser sat i centrum. De kan vælge, hvad de vil lege, hvor de vil lege, og hvem de vil lege med.
- **en divergerende tendens inden for særligt måltidssituationer og vokseninitierede planlagte aktiviteter.** Det ser vi ved, at der inden for samme institution er forskellige pædagogiske praksisser, hvad angår medbestemmelse. For de vokseninitierede planlagte aktiviteter sætter det pædagogiske personale i nogle aktiviteter rammen og styrer aktiviteterne uden inddragelse af børnene, mens andre aktiviteter i samme institution er kendetegnet ved at være inddragende og give børnene medbestemmelse. Den samme tendens ses i måltidssituationer. Ved et måltid er samspillet på ét tidspunkt præget af udvekslende dialog, anerkendelse og inddragelse, mens det på et andet tidspunkt er præget af envejskommunikation og mindre deltagelse i børnegruppen.
- **At børn sjældent oplever medbestemmelse i planlægning af de voksenplanlagte aktiviteter.** Det ser vi ved, at der i de undersøgte dagtilbud ikke er noget, der indikerer, at børnene har haft indflydelse på, hvilke aktiviteter der igangsættes. Dette understøttes af børnene selv, som i børneinterviews fortæller, at de ikke oplever at have været med til at bestemme de pædagogiske aktiviteter, der er igangsat i løbet af dagen.

Det pædagogiske personales deltagelse i og tilrettelæggelse af børns leg

Et af evalueringens fokusområder er leg. Både fordi legen betones særligt i den styrkede pædagogiske læreplan, og fordi det i dataindsamlingsprocessen blev tydeligt, at der bør rettes opmærksomhed mod børns leg i dagtilbud. For at kunne realisere den styrkede pædagogiske læreplan er det essentielt, at legen blandt børnene ikke står alene og for sig selv. Det pædagogiske personale skal deltage i og omkring børnenes leg for på den måde at kunne tilrettelægge hverdagen ud fra et børneperspektiv, hvor alle børn bliver set, inkluderet, og deres initiativer og perspektiver bliver fulgt. På den baggrund har evalueringen derfor fokuseret på at vurdere samspillet mellem det pædagogiske personale og børn i og omkring legen for at undersøge, hvorvidt legen er tilrettelagt ud fra et børneperspektiv og i sidste ende bidrager til trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen viser:

- **at samspillet mellem børn og voksne i legen for 0-2-årsområdet er nærværende og deltagende.** Det ses ved, at det pædagogiske personale i legen har øje for at stilladsere såvel det enkelte barns som hele børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse. På 0-2-årsområdet ses legen således understøttet og rammesat i overensstemmelse med intentionerne i den styrkede pædagogiske læreplan.
- **de voksnes deltagelse i 3-6-åriges børns leg er begrænset.** Det ses ved, at de frie og selvorganiserede lege fylder meget i børnenes hverdag i dagtilbuddene. Det pædagogiske personale indtager ofte en mere observerende position og deltager sjældent i legen i længere tid ad gangen. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 43 % ja til at det pædagogiske personale er med til at lege, mens 38 % af børnene oplever, at de voksne ikke leger med.
- **at flere børn oplever at blive forstyrret i deres leg.** Det ses ved at der i spørgeskemaundersøgelsen er 26 % af børnene der svarer, at de oplever at blive forstyrret i deres leg. Det vil sige, at mere end hvert fjerde barn oplever, at der ikke er nogen steder, hvor de kan lege uforstyrret i deres dagtilbud.

- **at flere børn mangler plads til de vilde lege.** I spørgeskemaundersøgelsen svarer 14% af børnene at de mangler plads til de vilde lege. Det svarer til hvert 7. barn.

Læreplanstemaer i samspil på tværs af hverdagens situationer

For at vurdere, hvorvidt det pædagogiske læringsmiljø tilrettelægges inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer, har DCUM holdt datamaterialet op mod læreplanstemaernes indholdsbeskrivelser samt de pædagogiske mål. I de situationer, hvor der observeres læreplanstemaer i samspil på måder, som samtidig bidrager ind i de pædagogiske mål, har DCUM vurderet, at læringspotentialer er udnyttet, og situationen hviler på den brede læringsforståelse.

Evalueringen viser:

- **at læringspotentialer udnyttes i de vokseninitierede planlagte aktiviteter.** Det ses ved at læreplanstemaerne indgår på tværs og i samspil. Det pædagogiske personale fremstår nærværende og responsive i deres deltagelse i aktiviteterne og får indfanget børnenes perspektiv og justeret efter det enkelte barns behov.
- **at læringspotentialer udnyttes i de børneinitierede lege og aktiviteter inden for 0-2-årsområdet.** Det ses ved et nærværende og deltagende pædagogisk personale, som hjælper og understøtter børnene i deres leg.
- **at det pædagogiske personales tilstedeværelse og nærvær i de børneinitierede lege og aktiviteter er for begrænset til at udnytte læringspotentialer for 3-6 års området.** Det ses ved, at selvom det pædagogiske personale er nysgerrige og undersøgende på børns leg, så er kontakten mellem voksen og børn ofte sporadisk og flygtig, og der er derfor ikke rum til at udnytte læringspotentialer i situationen.
- **at det pædagogiske arbejde med rutinesituationerne mangler bevidst fokus.** Det ses ved at det inden for samme dagtilbud er forskelligt, hvorvidt læringspotentialer udnyttes gennem hverdagens situationer. Det kan veksle fra situation til situation og er forskelligt i løbet af dagen i dagtilbuddet.

Anbefalinger til fremadrettet faglig fokusering

På baggrund af evalueringens resultater, anbefaler DCUM følgende fokus i den pædagogiske praksis. Det vil kunne styrke realiseringen af den styrkede pædagogiske læreplan yderligere. Nedenstående er ikke udtømmende, men de er udvalgt på baggrund af evalueringens hovedresultater.

Medbestemmelse på tværs af hverdagens situationer

- **Giv medbestemmelse i de vokseninitierede aktiviteter.** DCUM anbefaler, at der skabes et øget fokus på at give børn medbestemmelse i udformningen og gennemførelse af *de vokseninitierede aktiviteter*. Her bør børnene inddrages kontinuerligt. Børnene kan komme med input til en sjov leg, en aktivitet eller en tur ud af huset. Her kunne man med fordel skabe rammer for børnenes medbestemmelse ved at lave nogle små børnegrupper, som efter tur er medbestemmende på, hvad der skal ske. På den måde er der dannet grundlag for, at alle får mulighed for at blive set og hørt trods forudsætningerne herfor, og aktivt bidrage til hverdagens indhold.
- **Pædagogisk personale skal være undersøgende og nysgerrig på, hvad der driver børnene i hverdagens forskellige situationer.** Vi ved fra forskningen, at når børn oplever at have indflydelse og medbestemmelse (bliver hørt, set) øges deres trivsel. Derfor er det vigtigt at være undersøgende på, hvad børnene er orienteret imod eller optaget af i hverdagen. F.eks. hvis et barn er

optaget af iPad, nytter det ikke noget, vi siger, vi tager på skovtur. Så kan man for eksempel lave en rute på iPaden, og få barnet til at blive nysgerrig efter at gå ruten i skoven. At tage barnets perspektiv er ikke bare at snakke med børn. Det er at forstå børn og planlægge ud fra deres interesser og idéer.

Det pædagogiske personales deltagelse i og tilrettelæggelse af børns leg

- **Deltag i børnenes leg – på børnenes præmisser** (særligt henvendt til 3-6 årsområdet). De voksne skal lege med på børnenes præmisser. Det vil sige, at de ikke skal forsøge at styre legen for at den giver mening i den voksnes optik. For at forstå børnenes leg på børnenes præmisser kan det være nødvendigt, at den voksne også observerer børnenes lege og tager ved lære af børnene.
- **Beskyt børns leg mod afbrydelser** - Skab rum til uforstyrret og fordybet leg. Lav evt. konkret arbejdsdeling, så voksen reelt kan forblive uforstyrret i samspil og lege sammen med børnene ved hjælp af tydelig organisering med ”overbliksvoksne” og ”fordybelsesvoksne”. Overvej om legen spiller en sekundær rolle i forhold de planlagte aktiviteter og hverdagsrutinerne. Brug formiddagstiden hvor der ofte er flest voksne til stede til at skabe rum for legen.
- **Gå på opdagelse i jeres legemiljøer** – og skab gode og trygge rammer for legen og sørg for et spændende fysisk legemiljø. Børnene skal tilbydes nogle rammer, hvor voksne også kan lege med. Gå på opdagelse i jeres fysiske rammer og se efter hvad rummene/legestederne indbyder til, og hvordan de også muliggør at voksne også kan deltage.
- **Giv plads til vild leg** - giv jeres fysiske rammer et eftersyn, og tal i personalegruppen om hvordan I skaber rum til den vilde og risikofyldte leg. Inddrag børnene i jeres overvejelser, så I får rum der virker for børnene.

Læreplanstemaerne i samspil på tværs af hverdagens situationer

- **Sæt spot på rutinesituationer** ved at tale om de pædagogiske intentioner i hele personalegruppen. Fx ud fra spørgsmål som: Hvad forstår vi ved en god modtagelse af børnene om morgenen? Hvordan understøtter vores modtagelse af børnene de mål, vi har sat for børnenes udvikling og læring?
- **Inddrag børnene aktivt i rutinesituationerne** og giv børnene medbestemmelse undervejs. Når der fx skal laves frugt til formiddagsmaden, er det en god idé at lade børnene hjælpe. Både når der skal udvælges frugter, og de skal skæres. Når rullebordet skal dækkes, kan børnene hjælpe med at huske, hvor mange børn der mon er på stuen i dag – om der er nogen der mangler, så der er styr på antallet af glas, tallerkener m.m.
- **Giv jer god tid til at være til stede og nærværende i rutinesituationer.** Puslesituationen er en af de rutiner, hvor det pædagogiske personale er tæt på barnet og hermed har en oplagt mulighed for nært og stimulerende samspil. Her er en oplagt mulighed for at være nærværende, kigge børnene i øjnene, nusse og tale med barnet.
- **Evaluer rutinesituationerne løbende.** Fx som et fast punkt på et stue- eller personalemøde.
- **Inddrag forældrene** så de kan understøtte jeres pædagogiske intentioner. Forældrene kan bidrage med et ”nyt” perspektiv på den pædagogiske praksis, som den opleves fra deres ståsted. Perspektiver som kan give anledning til refleksion og evt. ændret praksis fx if. til modtagelse eller afhentning af deres barn.